

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА МАТЕРІАЛІ ГАЗЕТНИХ СТАТЕЙ

THE ARTICLE IS DEVOTED TO ONE OF THE TOPICAL ISSUES OF METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES – THE FORMATION OF LINGUOSOCIOCULTURAL COMPETENCE OF THE STUDENTS OF NON-LANGUAGE SPECIALTIES ON THE MATERIAL OF NEWSPAPER ARTICLES

Стаття присвячена проблемі формування основ лінгвосоціокультурної компетентності студентів немовних спеціальностей на матеріалі газетних статей. Соціальна, соціокультурна та соціолінгвістична компетентності в комплексі становлять лінгвосоціокультурну компетентність, яка розвиває навички і вміння використовувати лінгвосоціокультурні знання, розуміння автентичних усних і письмових текстів, здійснення успішного спілкування та досягнення взаєморозуміння. Людина готова до контактів з носіями мови, усвідомлює зв'язки між мовою і культурою, стає більш чутливою до інших людей, аналізує свою і чужу культуру.

Доведено, що для того, щоб формування основ лінгвосоціокультурної компетентності проходило плідно, необхідно у процесі навчання іноземної мови звертатися до врахування вікових та психологічних особливостей студентів, виявлення та розвитку їхніх здібностей, формування уміння і бажання вчитися, оволодіння елементами культури мови та поведінки.

Встановлено, що процес оволодіння іноземною мовою послідовний, і кожен його етап нерозривно пов'язаний із попередніми. Оскільки усі основні навички вимови закладаються саме на перших етапах навчання, необхідна ефективна методика роботи в цьому напрямі, що забезпечить успіх і на наступних етапах вивчення іноземної мови. Основними компонентами лінгвосоціокультурної компетентності є соціокультурні знання; соціокультурні навички; соціокультурні вміння пізнавального характеру; вміння інтерпретаційного характеру (створювати соціокультурний портрет англomовних народів і країн; порівнювати англomовну культуру з рідною культурою).

Авторами виділено структурно-орієнтований і лінгвокраїнознавчий компоненти лінгвосоціокультурної компетентності та основний (вихідний) і додатковий критерії читання газетних статей.

Спираючись на результати проведеного дослідження, наведено п'ять етапів формування основ лінгвосоціокультурної компетентності, таких як: ознайомлювальний, орієнтований, змістовно-пізнавальний, інтерпретаційний та лінгвопізнавальний.

Ключові слова: лінгвосоціокультурна компетентність, іноземна мова, газетні матеріали, студенти немовних спеціальностей, соціокультурні матеріали.

The article deals with the problem of the formation of linguosociocultural competence of students of non-language specialties on the material of newspaper articles. Social, sociocultural and sociolinguistic competencies in the complex are linguosociocultural competence, which develops skills and abilities to use linguistic and sociocultural knowledge, understanding of authentic oral and written texts, successful communication and mutual understanding. A person is ready for contact with native speakers, realizes the connection between language and culture, becomes more sensitive to other people, analyzes his own and another's culture. It is proved that in order to form the basics of linguosociocultural competence, it is necessary in the process of learning a foreign language to take into account the age and psychological characteristics of students, as identifying and developing their abilities, developing skills and desire to learn, mastering cultural elements. It has been established that the process of mastering a foreign language is consistent and each of its stages is inextricably linked with the previous ones. Since all the basic skills of pronunciation are laid in the first stages of learning, you need an effective method of working in this direction, which will ensure success in the subsequent stages of learning a foreign language. The main components of linguosociocultural competence are sociocultural knowledge; sociocultural skills; sociocultural skills of cognitive nature; skills of interpretive nature (to create a sociocultural portrait of English-speaking people and countries; to compare English-speaking culture with native culture). The authors have singled out the structural-oriented and linguistic components of linguosociocultural competence and the main (initial) and additional criteria for reading newspaper articles. Based on the results of the research, there are five stages in the formation of linguosociocultural competence, such as: introductory, oriented, content-cognitive, interpretive and linguistic-cognitive.

Key words: linguosociocultural competence, foreign language, newspaper materials, students of non-language specialties, sociocultural materials.

УДК 378:37.011.3:316.61

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/42.9>

Григор'єва Т.Ю.,

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови
Житомирського державного
університету імені Івана Франка

Кирдан Т.В.,

спеціаліст другої категорії,
викладач іноземної мови
Житомирського агротехнічного
фахового коледжу

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Процеси інтеграції України в європейське товариство висувають високі вимоги до навчання дітей іноземної мови (ІМ). Суспільство потребує навчати дітей ІМ як засобу не лише спілкування, а й формування багатомовної особистості. Лінгвосоціокультурний аспект мовної освіти поєднує в собі

цінності рідної та іншомовної культур, готовність та здатність користувача мови до здійснення міжкультурної комунікації. Умовою для формування розвиненої мовної особистості є розвиток лінгвосоціокультурної компетентності (ЛСКК) у студентів.

Іноземна мова, у нашому разі англійська, – це галузь освіти, яка розкриває перед людиною

іншомовну культуру, новий стиль життя, дає змогу зрозуміти іншу ментальність. Тому оволодіння іноземними мовами визначене як один із пріоритетних напрямів навчання у школі. Предметом вивчення ІМ є не тільки власне мова, але й мовленнєва діяльність, мовленнєва взаємодія, культура народу виучуваної мови, а також певні мовні, лінгвокраїнознавчі та суто країнознавчі знання. Головне призначення ІМ як освітньої дисципліни – вироблення у студентів уміння спілкуватися англійською мовою, тобто формування комунікативних умінь: говоріння, розуміння на слух (аудіювання), читання та письма [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанням формування ЛСКК займалися багато вітчизняних дослідників (П.В. Сисоєв, Л.В.Калініна, В.О. Калінін, П.О. Бех, Л.В. Біркун та ін.), які вважають ЛСКК нормами, що регулюють стосунки між народами та поколіннями. Зарубіжні науковці (С. Kramsh, М. Byram, W. Kidd) виділяють ЛСКК як складову частину комунікативної компетентності.

Такі науковці, як М.В. Баришніков, Г.І. Вороніна, О.М. Ігна, К.С. Кричевська, Р.П. Мільруд, Є. В. Носонович та інші, стверджують, що газетні матеріали наближають студентів до реальних умов використання мови, знайомлять їх із різними лінгвістичними засобами та готують до самостійного використання цих засобів у мові, сприяють підвищенню комунікативно-пізнавальної мотивації та забезпечують можливість одночасного звернення до мови й культури.

Проблему використання у навчанні газетних матеріалів досліджували різні вчені-лінгвісти. Так, наприклад, особливості мови газетних матеріалів вивчали І.В. Арнольд, В.І. Коньков, М.А. Гвенцадзе та інші. Лексичні особливості перекладу газетних текстів досліджували І.С. Алексєєва, А.С. Мікоян, В.Л. Наєр та інші. Стилiстичний аспект перекладу газетних матеріалів розглядали у своїх наукових працях Н.О. Павленко, В.А. Чабаненко, Ч.Цзетаї та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Поза увагою дослідників залишається питання використання в навчальному процесі студентів немовних спеціальностей газетних статей для формування ЛСКК. Необхідність організації та застосування газетних статей у процесі навчання англійської мови студентів немовних спеціальностей зумовило актуальність теми.

Мета статті полягає у розробленні науково-обґрунтованої методики формування основ лінгво-соціокультурної компетентності студентів немовних спеціальностей на матеріалі газетних статей.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомо, що практичною метою вивчення ІМ є формування основ комунікативної компетентності, що дозволить у подальшому ефективно і правильно взаємодіяти у ситуації іншомовного міжкультурного спілкування.

Науковці (П.В. Сисоєв, Л.В.Калініна, П.О. Бех, W. Kidd) вважають, що міжкультурне спілкування – це спілкування партнерів, що належать до різних культурно-мовних спільнот, у процесі якого відбуваються різні концептуальні та мовні картини світу, способи життя, характер, цінності, норми поведінки та відбувається (або не відбувається) досягнення взаєморозуміння шляхом правильної постановки своїх та чужих перспектив [6].

Для того, щоб міжкультурне спілкування відбувалося успішно, необхідно враховувати розбіжності між культурою і людьми, а також усвідомлювати, що кожна людина має свій індивідуальний культурний статус, який утворюється під впливом різних видів культур (загальноосвітньої, національної або етнічної культури та різних субкультур). Також важливою умовою для розуміння специфіки міжкультурних комунікацій є категорія «спілкування».

Спілкування – це 1) складний, багатоплановий процес становлення і розвитку контактів між людьми, що виникає на основі потреб і спільної діяльності та включає в себе обмін інформацією, сприймання та розуміння іншого; 2) взаємодія суб'єктів через знакові засоби, викликана потребами спільної діяльності та спрямована на значущі зміни стану, поведінки партнера [4].

Для успішного міжкультурного спілкування студенти мають знати культуру своєї країни та країни виучуваної мови, соціальні і мовні розбіжності, тобто мають володіти досить розвиненою ЛСКК не лише для спілкування, а й для розуміння текстів, музики, фільмів. Лінгвосоціокультурна компетентність є складною і багатокомпетентною, яка має низку не вирішених дотепер проблем.

На думку С.Ю. Ніколаєвої, лінгвосоціокультурна компетентність – це здатність і готовність особистості до іншомовного міжкультурного спілкування, яка складається з трьох взаємопов'язаних субкомпетентностей: соціолінгвістичної, соціокультурної та соціальної, кожна з яких має свої специфічні знання, уміння, навички та здібності [6, с. 425].

Соціолінгвістична компетентність дає можливість особистості вибирати, використовувати і зрозуміти мовні та мовленнєві засоби іншомовного спілкування з національно-культурною семантикою відповідно до контексту, ситуації і стилю спілкування.

Соціокультурна компетентність дозволяє нам набути різноманітних культурологічних, країнознавчих, соціокультурних і міжкультурних знань і користуватися ними для досягнення своїх цілей в іншомовному спілкуванні. Це знання про культуру і країну виучуваної мови, а саме їх історико-культурного, соціокультурного, етнокультурного і семіотичного фонів, а також знання тем «табу» і «безпечних» тем спілкування.

Соціальна компетентність уможливорює вступ у комунікативні стосунки з представниками інших країн у певних ситуаціях, дає можливість

орієнтуватися в них, керувати ними, вирішуючи можливі непорозуміння.

Соціальна, соціокультурна та соціолінгвістична компетентності в комплексі становлять **лінгво-соціокультурну компетентність**, яка розвиває навички і вміння використовувати лінгво-соціокультурні знання, для розуміння та адекватного розуміння автентичних усних і письмових текстів, здійснення успішного спілкування, досягнення взаєморозуміння. Людина готова до контактів з носіями мови, усвідомлює зв'язки між мовою і культурою, стає більш чутливою до інших людей, аналізує свою і чужу культури.

Формування ЛСКК має свої певні особливості та спрямована на опанування широких культурних тем (спосіб/стиль життя) та освітніх традицій. Студенти поглиблюють знання про правила етикету, про можливості отримання освіти та працевлаштування, про етнічні та релігійні особливості країни; вчать застосовувати у мовленні формули вираження власної думки, згоди або некатегоричної незгоди, аргументації, опановують мовні засоби, за допомогою яких можна представляти свою країну і культуру на міжкультурному рівні, бути гідом, консультувати і допомагати закордонним гостям у ситуаціях повсякденного спілкування.

Об'єктами контролю під час формування ЛСКК на матеріалі газетних статей виступають знання, навички та вміння *структурно-орієнтовного та лінгвокраїнознавчого компонентів* ЛСКК компетентності.

Структурно-орієнтовний компонент містить: 1) структурно-функціональні знання про композиційну структуру тексту англомовної газетно-журнальної статті та комунікативні функції її структурних компонентів; 2) структурно-орієнтовні навички (виділяти структурні частини статті та визначати їхні комунікативні функції); 3) структурно-орієнтовні вміння (орієнтуватися в структурно-смісловій організації тексту статті; «читати» графічну й образну соціокультурну інформацію; прогнозувати соціокультурний зміст статті за її структурними частинами) [30, с. 24].

Лінгвокраїнознавчий компонент включає: 1) СК-знання; 2) СК-навички; 3) СК-вміння пізнавального характеру; 4) СК-вміння інтерпретаційного характеру (створювати СК-портрет англомовних народів і країн; порівнювати англомовну культуру з рідною культурою) [1, с. 61-62].

Щоб перевірити рівень сформованості структурно-орієнтовних умінь ЛСКК, потрібні завдання на множинне зіставлення заголовків, ключових речень, ілюстративного матеріалу із текстами або частинами тексту та заповнення пропусків у тексті за допомогою абзаців, структурних частин тексту, які були вилучені з тексту і подані після нього у змішаному порядку. Для перевірки рівня

сформованості СК-знань ми пропонуємо критерій СК-обізнаності: ступінь повноти розуміння, ступінь глибини розуміння, змістовність характеристики соціокультурного портрету та ступінь узгодженості загальних чи відмінних рис із реальністю.

Під час формування основ ЛСКК студентів немовних спеціальностей велика увага приділяється усному мовленню, яке набуває якісно нового розвитку стосовно змістовності, більшої природності, вмотивованості та інформативності.

Особистість студента спрямована на майбутню професійну діяльність. Це сприяє розвитку професійних інтересів, прагненню до засвоєння інформації про об'єкт їх підвищеного інтересу тощо. Тому виникає необхідність у виділенні окремої сфери спілкування, у якій зміст спілкування адекватно відображав би професійний напрямок розвитку особистості студента. Різноманітність інтересів, формування профорієнтації роблять необхідним подальше посилення індивідуалізації навчання ІМ. Підвищення ж почуття відповідальності, свідомого ставлення до навчання відкриває великі можливості для організації самостійної роботи, для стимулювання потреби у самоосвіті.

Мислення студентів характеризується високим рівнем узагальнення, абстрагування, їхня пам'ять та увага спеціалізуються відповідно до спрямованості особистості. Мають місце суттєві зміни у комунікативному розвитку студентів. Значна увага надається подальшому розвитку усного мовлення, яке набуває нового рівня змістовності, більшої автентичності, вмотивованості та інформативності. Велика роль у процесі навчання ІМ на цьому етапі відводиться читанню. Тексти для читання ускладнюються, формуються навички роботи із суспільно-політичними текстами, оригінальними уривками творів.

Насичення предметного змісту заняття іноземної мови СК інформацією стимулює пізнавально-комунікативну мотивацію учіння, активізуючи тим самим розумові здібності студентів, зокрема операції аналізу, синтезу, уявного планування, рефлексії. Активізація мислення посилює роботу уваги, пам'яті. Важливим при цьому є й емоційний фактор, бо повноцінне формування ЛСКК студентів немовних спеціальностей пов'язане із застосуванням автентичних матеріалів.

Особливості газетного стилю можна розподілити на дві групи: мовні та екстралінгвістичні. До основних екстралінгвістичних факторів ми відносимо не лише форму, вид, тип мови, а й сферу спілкування, специфіку медіаканалу, а також особливості аудиторії та невербальні комунікативні засоби [2, с. 86]. До мовних особливостей газетного стилю належить вживання оцінної лексики, яка має яскраве емоційне забарвлення, великої кількості кліше та фразеологічних одиниць,

скорочень, використання іноземних слів, неологізмів, а в деяких випадках навіть історизмів, функцією яких у статтях на актуальні теми є проведення історичних паралелей.

Відомо, що, читаючи газетну статтю, студенти не тільки знайомляться з цінностями культур інших народів, але і вчать розуміти культуру власного народу, бути толерантними до інших культур, манер поведінки, звичаїв та традицій, формуючи власне бачення світу та своє місце в ньому. Читання англійської газети розширює загальноосвітні цілі: кргозір студентів, вони звикають протиставляти та оцінювати факти й події, що відбуваються за кордоном та у нас в країні, знайомляться із країною досліджуваної мови. Працюючи із пресою, викладач ставить і чисто практичні цілі: читаючи газету англійською мовою, студент вчиться витягати інформацію з англійського оригінального тексту, тобто навчається навичці, безперекладного розуміння. Читання газети сприяє закріпленню й розширенню словника студентів й оволодінню граматичними структурами англійської мови, тобто є ефективним засобом для придбання й закріплення мовних навичок й умінь. Газета, що використовується на занятті англійської мови, доповнює матеріал підручника новими повідомленнями й фактами, які цікаві як по змісту, так і за формою, тому що містять схеми й ілюстрації, фотографії й карти [3, с. 143].

Роботу з газетним матеріалом потрібно починати з бесіди про газети, що видаються в іншомовних країнах, познайомити студентів із загальною структурою газет, з розміщенням публікованих у них матеріалів, перерахувати рубрики, наявні в газетах, з якими їм належить працювати. Також навчити звертати увагу на заголовки статей і набрані виділенням шрифтом блоки тексту. Для початку рекомендується знайомити студентів з матеріалами, близькими їм за своєю тематикою, що розповідають про життя, навчання, побут та відпочинок молоді, про спорт і події культурного життя.

На початковому етапі роботи з газетними матеріалами викладач сам визначає статті, які повинні бути: а) не надто великими за обсягом: 18-20 рядків газетного стовпчика; б) доступними для розуміння за лексичним складом і тематикою; в) цікавими за змістом; г) актуальними з тематики, насиченими суспільно-політичної чи науковою інформацією; д) мати виховне значення.

Основна мета роботи з газетними матеріалами полягає у навчанні студентів немовних спеціальностей читати про себе з розумінням тексту без перекладу, тому що тільки такий вид читання дає можливість студентам зосередитися на смисловій стороні тексту та користуватись інформацією з тексту. Тому, що особливо на початковому етапі навчання, необхідно підбирати нескладні газетні статті, які студенти могли б зрозуміти без знань

усіх слів, вдаючись до мовної здогадки [8, с.46].

Однак коли текст великий, викладач може порекомендувати студентам опустити окремі абзаци за умови, якщо це не порушує основний зміст та запропонувати студентам переглянути текст, щоб виявити індивідуальні труднощі у первинному сприйнятті змісту. Контроль розуміння прочитаного проводиться за допомогою різних вправ. Закінчується робота над текстом його інтерпретацією. Це може бути пояснення причин і мотивів, суспільного значення події, вчинків людей, узагальнений висновок про прочитане, думка студента щодо газетної статті.

Етапи роботи з газетними текстами: перед читанням газетної статті:

1. Ознайомлення студентів із загальним змістом тексту і визначенням мети роботи.

2. Роз'яснення окремих слів, граматичних ідей, словосполучень, щоб уникнути труднощів лексичного та граматичного характеру.

після читання (про себе):

3. Виконання вправ, які спрямовані на розуміння прочитаного і більш повне осмислення змісту тексту.

4. Виконання завдань творчого характеру на основі прочитаного тексту.

Робота з газетою включає кілька етапів:

- 1) читання і переклад заголовків статей газети;
- 2) читання і переклад підписів, тексту під фотоматеріалами та політичними карикатурами;
- 3) короткий виклад змісту газетної статті російською або іноземною мовою, залежно від рівня підготовленості студентів;
- 4) короткий огляд ряду статей;
- 5) короткий огляд усього номера газети в цілому.

Робота над кожною темою будується таким чином: 1) введення суспільно-політичної лексики з теми; 2) первинна активізація мовного матеріалу за допомогою вправ; 3) робота зі статтями за схемою: від первинного ознайомлення – до читання і говоріння; 4) розвиток мовленнєвих умінь: монологічного та діалогічного мовлення [9, с.17].

Наведемо приклади вправ для формування основ ЛСКК на матеріалі газетних статей по темі «Кіно».

Вправа 1. Мета вправи: навчити визначати структурні частини тексту англійської газетно-журнальної статті з опорою на пам'ятку.

Завдання: Look through the article. Divide it into six structural parts using the Memo given below. Put down number(s) of the paragraph(s) these parts consist of.

МЕМО

A newspaper / magazine article includes the following compulsory parts:

- Headline;
- Lead / Introduction (1 paragraph);
- Main Body (2 and more paragraphs);
- Conclusion (1–2 paragraphs);

and optional parts:

- Subheading(s) / subtitle(s);
- Photos, tables, charts, caricatures etc. with / without captions.

Вправа 2. *Мета вправи:* вдосконалити структурно-орієнтовні навички студентів.

Завдання: Your friend takes part in the University Journalism Contest. He / she is to write an article in English. Help him / her using the article taken from the English newspaper. Look it through and divide it into structural parts. Explain to your friend the author's intentions realized in each structural part of the article.

Вправа 3. *Мета вправи:* навчити студентів ідентифікувати предмет повідомлення статті з опорою на її структуру.

Завдання: You are responsible for editing the English Club Newspaper. You've decided to publish an article on a British film festival in its next issue. Look through the following article and explain to your colleagues whether you will choose it or not. To make the correct decision you should define its topic. Take into consideration the structure of the article and the author's intentions realized in its parts.

Вправа 4. *Мета вправи:* розвивати вміння студентів орієнтуватися в структурно-смісловій організації англійської газетно-журнальної статті.

Завдання: Your friend has asked you to give a summary of an English article. You are short of time but you can't refuse her. Look through this article and make notes of its topic and its main idea.

Вправа 5. *Мета вправи:* розвивати вміння студентів упізнавати образну СК інформацію.

Завдання: You've decided to have your article on Hollywood film stars published in the *English Learner's Digest*. You want to supply your article with photos to attract the readers' attention to it. Your friends have given you some photos from the English newspapers and magazines. Have a look at them and choose the photos which refer to the topic of your article. Ground your choice.

Вправа 6. *Мета вправи:* навчити студентів прогнозувати наявність СК інформації у тексті статті за її структурними частинами.

Завдання: You'd like to know more about the English-speaking peoples and their countries. Surfing the Internet you've come across a list of articles. There are only their headlines. You've chosen article seven, a lucky one. Read its headline. Define the topic of this article. Decide whether it may contain some information about the English-speaking countries. Say what country it may run about and what aspect of its life it may refer to. Share your point of view with your groupmates.

Вправа 7. *Мета вправи:* навчити студентів ідентифікувати слова-реалії.

Завдання: You've got a 14-year-old sister, a keen movie-goer. She is going to Great Britain. Read the dictionary article taken from *Oxford Guide to British and American Culture*. While reading it pay your attention to the British film certificates. Then read the sentences taken from the British newspapers and underline the categories that the films are granted. Explain to your sister which films she may see in British cinemas and which films she may not see.

Вправа 8. *Мета вправи:* навчити студентів виділяти національно-специфічні семантичні доли фонової лексики.

Завдання: You are working in the London travel agency. You are to prepare Guide to British Cinemas for Ukrainian Tourists. As you are a beginner your boss has given you the instructions how to do it. Read the extracts from the newspaper articles on this topic. Make list of the things that are characteristic of cinemas in the UK: kind of cinemas, ticket price, films on release, and norms of behaviour. Compare them with the Ukrainian reality and make notes of the facts which are not typical of cinemas in this country.

Вправа 9. *Мета вправи:* навчити студентів виділяти СК факти на рівні абзацу.

Завдання: You are a Ukrainian film-maker. You are interested in ways of making films more lifelike. The extract taken from the American article may help you. Read it and underline the technical developments which were used by the Hollywood filmmaking industry to attract more audience. Define the time when they were popular. List the technical developments and the dates of their exploitation. Which one would you use to attract the Ukrainian audience?

Вправа 10. *Мета вправи:* розвивати вміння студентів розуміти СК факти на рівні тексту.

Завдання: We can't imagine cinema world without the Oscars. The article that appeared in the *Independent* newspaper shows the Oscars in the unexpected light. Read this article and explain its headline. What new facts have you learnt about the Oscars? Has the author of this article influenced your opinion on the Oscars awards ceremony? In what way?

Висновки. Таким чином, впровадження газетних статей у навчання студентів немовних спеціальностей справляє позитивний вплив, а саме: газетні статті урізноманітнюють процес навчання, роблять його більш ефективним, сприяють успішному формуванню лінгвосоціокультурної компетентності студентів немовних спеціальностей, дають можливість не тільки підняти інтерес студентів до предмета, але й розвивати їх творчу самостійність, навчити працювати з різними джерелами знань. На таких заняттях вдається досягти самих різних цілей методичного, педагогічного й психологічного характеру.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бирюк О.В. Формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів засобами англомовних публіцистичних текстів. *Вісник ЖДПУ*. Житомир : Вид. центр ЖДПУ, 2003. Вип. 12. С. 157-159.
2. Божович Е.Д. Развитие языковой компетенции школьников: проблемы и подходы : Вопр. психологии. 1997. № 1. С. 33-44.
3. Борзова Г.В. Тексты для чтения на втором этапе обучения. *Иностранный язык в школе*. М.,1990. № 4. С.256-264.
4. *Спілкування* : веб-сайт URL: <http://ru.wikipedia.org> (дата звернення 13.12.2021).
5. Єлізарова Г.В. Культура та навчання іноземних мов : Вид-во РГПУ ім. А.І. Герцена. Спб., 2004. 291 с.
6. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. лінгв. ун-тів і фак. ін. мов вищ. навч. закладів / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін./ за ред. С.Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.
7. Махінов В.М. Виховний та соціокультурний потенціал уроку іноземної мови в початковій школі. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання*. 2008. Вип. 7. С.24-39.
8. Мусніцкого Є. В. Науково-популярний текст у навчанні іншомовної мовленнєвої діяльності. *Іноземні мови в школі*. 2004. 46 с.
9. Шостак Т.Г. Газета на уроках англійської мови. *Іноземні мови*. 2001. № 1. С.12-18.